

PROCESVOORSTEL

Bestuurlijk gesprek financiële handelingsperspectief PowerPort Moerdijk

Ten behoeve van de stuurgroep PowerPort-regio Moerdijk - 2 maart 2026

1. Aanleiding en doel

In opdracht van het Ministerie van Klimaat en Groene Groei is een indicatieve financiële verkenning opgesteld van de kosten en opbrengsten verbonden aan de ontwikkeling van de oostelijke uitbreidingsrichting van het Haven- en Industrierrein Moerdijk. Ik heb deze rapportage reeds kunnen inzien en de concept resultaten worden op korte termijn onder embargo ambtelijk en bestuurlijk met de provincie Noord-Brabant en de gemeente Moerdijk gedeeld. De verkenning brengt de kostencomponenten in beeld langs vier categorieën: (1) verwerving van gronden en vastgoed, (2) ontwikkeling tot bouwgrond inclusief haveninvesteringen, (3) uitgifte van gronden en (4) governance en organisatiekosten.

Morgen worden de resultaten toegelicht door de betrokken adviseur aan de direct betrokkenen van de gemeente Moerdijk en de provincie. Tevens wordt bekeken welke aanvullende vragen beantwoord dienen te worden om het gewenste beeld compleet te krijgen zodat het voor alle partijen voldoende basis biedt het gesprek te voeren over de verdeling van de kosten.

Het financieel onderzoek richt zich op de situatie in Moerdijk en expliciet niet over de ontwikkelingen rond de Amersvisie en Geertruidenberg.

Voor de gemeente Drimmelen, Geertruidenberg en het waterschap spelen de nodige financiële vragen die van belang zijn, maar er is op dit moment vanuit het Rijk voor gekozen de concept resultaten van de studie alleen te delen met provincie en gemeente Moerdijk als direct participerende partijen in de gebiedsontwikkeling. De betrokken stuurgroep-leden vanuit Drimmelen, Geertruidenberg en het waterschap worden nog voor de stuurgroep over de achtergrond van deze keuze telefonisch door het Rijk geïnformeerd.

Anticiperend op het delen en bespreken van de informatie is het van belang dat we tijdig het bestuurlijke gesprek opstarten om te komen tot een gedragen financieel handelingsperspectief. In de voorliggende uitwerking is een voorstel opgenomen hoe we dat bestuurlijke gesprek kunnen opstarten.

Als onafhankelijk voorzitter van de stuurgroep stel ik voor om op basis van deze ordening een eerste ronde bestuurlijke gesprekken te voeren met elk van de betrokken overheden afzonderlijk: de Rijksoverheid (ministeries in gezamenlijkheid), de provincie Noord-Brabant en de Moerdijk. Daarnaast stel ik voor dat ik ook in gesprek ga met de gemeente Geertruidenberg (ihbz ontwikkeling Amer), de gemeente Drimmelen en het waterschap.

Doel van de gesprekken is niet het vastleggen van een definitieve verdeling van kosten, maar het ophalen van de redenering die elke overheid hanteert bij de vraag wie logischerwijs welke bijdrage levert — en waarom. Die gedeelde redenering is een noodzakelijke basis voor verantwoorde besluitvorming richting juni 2026.

In de stuurgroep van april wordt het opgehaalde beeld geagendeerd en een voorstel voor vervolg besproken.

Gevraagd besluit:

- De stuurgroep stemt in met voorliggend procesvoorstel voor een eerste ronde bestuurlijke gesprekken over de financiële ordening van de PowerPort-opgave.
- De stuurgroep geeft de onafhankelijk voorzitter mandaat om deze gesprekken te voeren en de uitkomsten terug te leggen bij de stuurgroep.

2. Inhoud van de gesprekken

In elk gesprek worden vier vragen centraal gesteld:

- Geloofwaardigheid: Herkent u de financiële informatie zoals gepresenteerd? Acht u deze betrouwbaar als basis voor bestuurlijk gesprek?
- Volledigheid: Mist u nog financiële informatie? Is er een aanvullende behoefte die eerst beantwoord moet worden?
- Redenering over verdeling: Welke bijdrage vindt u voor uw overheid gerechtvaardigd — en op welke gronden? Wat is de onderliggende logica, los van de precieze bedragen? In het verlengde welke bijdrage vindt u voor de andere overheden gerechtvaardigd en waarom?
- Fasering: Hoe ziet u in de tijd dat uw bijdrage gerealiseerd kan worden? Welke randvoorwaarden (zoals de Voorjaarsnota, besluitvorming in eigen organisatie) zijn daarbij bepalend?

Ik voer de gesprekken graag met [J] (kwartiermaker) en [J] (trekt samen met [J] de werkgroep financiën) zodat de aansluiting met de werkprocessen richting kwartiermaker en directeurenoverleg geborgd blijft. Tijdens het gesprek vragen we aanvullend op de financiële onderwerpen ook aandacht voor enkele 'doorkijkvragen' aangaande de organisatie na juni '26. Hierover informeren we u nog voorafgaand aan de gesprekken.

3. Aanvliegroute voor de verdelingsvraag

De vraag wie wat betaalt is de meest gevoelige in dit proces. De aanvliegroute is daarom niet te beginnen bij een verdeling in percentages of bedragen, maar bij een eenvoudigere vraag: wat is de aard van de kostenpost, en wie heeft daarin de primaire verantwoordelijkheid — op grond van belang, bevoegdheid en positie in de opgave?

Per blok uit het financieel onderzoek geldt daarvoor een eigen logica. Graag gaan we per blok met u in gesprek over vragen als welke overheid logischerwijs de trekker hoort te zijn en op welke grond, en wat voor uw overheid een aanvaardbare redenering voor een bijdrage zou zijn. Niet de bedragen staan centraal, maar de redenering — want een gedeeld financieel handelingsperspectief moet ook standhouden als de getallen door voortschrijdend inzicht veranderen. De blokken zijn:

Verwerving (blok 1)

De onteigening van woningen en erven vloeit voort uit een beslissing van overheden te werken aan realisatie van diverse belangen, zoals verwoord in de richting rondom het 'nationaal profiel'. Hoe denken bestuurders over de vertaalslag van de bundeling aan maatschappelijke belangen die gerealiseerd gaan worden en de verantwoordelijkheid als 'bevoegd gezag' en 'belanghebbende overheid' wat betreft de financiering daarvan. De aard van de opgave maakt dat een en ander niet met een schaarstje te knippen is en dat een gezamenlijke redenering gebouwd dient te worden. Bij de verwerving geldt daarbij dat er ook publieke gronden zijn, in eigendom van de rijksoverheid.

Ontwikkeling tot bouwgrond (blok 2)

Dit zijn investeringen die waarde toevoegen en zich op termijn terugverdienen via uitgifte (in welke vorm dan ook). Wie het exploitatierisico draagt hangt samen met de vraag welke entiteit de grond ontwikkelt en wie de opbrengsten ontvangt. De governance-structuur (staatdeelneming of anderszins) bepaalt wie dit voor-financiert. Dit gaan we onder meer terug zien bij de havenontwikkeling (indien aan de orde en in welke mate).

Uitgifte gronden (blok 3)

De uitgifte van de gronden is de belangrijkste inkomstenbron van het project en daarmee de sleutel tot het terugverdienen van de voorinvesteringen. De centrale vraag is niet alleen hoeveel wordt ontvangen, maar wie de ontvanger is en op welke grondslag. Dat hangt direct samen met de keuze voor de ontwikkelentiteit: wie de grond in eigendom heeft op het moment van uitgifte, ontvangt de opbrengst. Wordt uitgegeven via erfpacht, dan blijft de grondeigenaar een structurele inkomstenstroom ontvangen en kan een deel daarvan worden doorgeleid naar het fonds voor brede welvaart. Wordt verkocht, dan is de opbrengst eenmalig en gaan toekomstige waardestijging en havengelden naar de kopende partij. De uitgifte is daarmee het financiële sluitstuk van de governance-discussie over de ontwikkelentiteit en het fonds.

Plus daar komt bij dat de overheden los van de financiën kwalitatief willen sturen aan welk type activiteit gebruik mag maken van de schaarse gronden, nu en in de toekomst. Deze vraag is onlosmakelijk verbonden aan de keuzes die in dit blok worden gemaakt.

Governance & organisatie (blok 4)

Hier zijn diverse kostensoorten gebundeld die ieder een eigen logica en realiteit kennen waar ook over van gedachten gewisseld moet worden. Denk aan:

De organisatiekosten en verdeling daarvan;

Het leefbaarheidsfonds en de incidentele en gewenste structurele voeding daarvan, inclusief gesprek over 'wie gaat er straks over';

De beheerkosten van het nieuwe terrein, volgend op de discussie rondom eigenaarschap.

4. Vraagstuk: de ontwikkelentiteit

Nauw verbonden aan de financiële verdelingsafspraken is de vraag welke entiteit de verwerving, ontwikkeling en uitgifte van de gronden gaat uitvoeren. Dit is geen technisch-juridische vraag. De keuze voor de rechtsvorm en het eigenaarschap van de uitvoeringsorganisatie bepaalt direct wie het risico draagt, wie de kosten voorfinanciert, wie zeggenschap heeft over het tempo en de inhoud van de gebiedsontwikkeling, en hoe de opbrengsten terugvloeien. De keuze voor een entiteit is daarmee onlosmakelijk verbonden met de verdelingsafspraken over de financiële bijdragen. Daarbij dient gezegd te worden dat in verschillende fases van de ontwikkeling ook voor verschillende entiteiten gekozen zou kunnen worden.

Diverse opties zijn denkbaar aangaande de in te richten ontwikkelentiteit, met dien verstande dat wat betreft het eindstadium sprake moet zijn van een werkend geheel:

- **A — Nieuwe staatsdeelneming met meerdere publieke aandeelhouders**

Rijk, provincie en gemeente participeren gezamenlijk als aandeelhouder in de nieuwe entiteit. Dit verankert het commitment van alle bestuurslagen en verdeelt zeggenschap en risico proportioneel. Na ontwikkeling worden havengronden overgedragen aan (of samengevoegd met) Havenbedrijf Moerdijk.

- **B — Havenbedrijf Moerdijk als uitvoerende partij**

Havenbedrijf Moerdijk (huidig aandeelhouderschap: provincie Noord-Brabant en gemeente Moerdijk) neemt de verwerving en ontwikkeling op zich, waarmee alle investerings- en exploitatierisico's bij het Havenbedrijf en haar aandeelhouders liggen. Dit sluit aan bij de bestaande havenlogica. Risico: het Havenbedrijf heeft op dit moment geen aangetoonde financiële en organisatorische capaciteit voor deze omvang, het Rijk zou dan feitelijk de risico's bij gemeente en provincie leggen zonder directe zeggenschap, en de nationale belangen (energie-infrastructuur) zijn niet automatisch geborgd.

- **C – Gefaseerde aanpak.**

Een vierde optie die politiek en bestuurlijk in beeld is, is een gefaseerde aanpak: eerst een nieuwe tijdelijke uitvoeringsorganisatie voor de verwerving en grondvoorbereiding (met rijkssturing), gevolgd door overdracht of samenvoeging met Havenbedrijf Moerdijk op het moment dat de gronden bouwrijp zijn en de uitgifte start. Dit combineert rijkssturing in de kostbare en complexe verwervingsfase met regionale verankering in de exploitatiefase. Het vraagstuk is dan: onder welke voorwaarden en op welk moment vindt die overdracht plaats, en wie bepaalt dat?

De keuze voor de entiteit kan niet los worden gezien van de bestuurlijke gesprekken over de financiële verdeling. Elke optie heeft een andere verdeling van kosten, risico's, opbrengsten en zeggenschap als logisch gevolg:

In de bestuurlijke gesprekken wordt daarom expliciet gevraagd: welke opvatting heeft uw overheid over de gewenste governance van de uitvoeringsorganisatie. Een van bovenstaande opties of een andere optie? En welk eigenaarschap acht u logisch gegeven uw positie in de opgave? Daarmee wordt het entiteit-vraagstuk verbonden aan de redenering over de financiële verdeling — zonder dat nu al een definitieve keuze hoeft te worden gemaakt.

6. Procesverloop en planning

Het voorstel kent drie stappen:

- **Stap 1 — Stuurgroep accordeert dit procesvoorstel**
 - De stuurgroep stelt de aanpak vast, inclusief de vier gespreksthema's en de aanvliegroute voor de verdelingsvraag. De voorzitter krijgt mandaat om de bilaterale gesprekken te voeren en sluit daarbij ondersteuning aan zodat de gesprekken doorwerking kunnen hebben richting de werkgroep financiën.
- **Stap 2 — Bilaterale bestuurlijke gesprekken (maart 2026)**
 - De voorzitter voert afzonderlijke gesprekken met het Rijk, de provincie Noord-Brabant en de gemeente Moerdijk over het financieel onderzoek dat de opgave in Moerdijk raakt. Daarnaast wordt met de overige partners gesproken over de financiële vraagstukken die voor hen van belang zijn. De inbreng van elke partij wordt vertrouwelijk opgehaald en samengevat.
- **Stap 3 — Terugkoppeling en synthese in stuurgroep (april 2026)**
 - De voorzitter brengt de opgehaalde redeneringen transparant terug in de stuurgroep. Doel is niet onmiddellijke besluitvorming, maar het vaststellen van een gedeeld financieel handelingsperspectief als basis voor besluitvorming in juni 2026.